

Sveti podjetij v Belgiji

Zakon o organizaciji gospodarstva v Belgiji, ki so ga sprejeli 20. septembra 1. 1945, je določil, da se v vseh tovarnah organizirajo sveti podjetij.

Po tem zakonu, katerega določbe so kasneje spreminjali in dopolnjevali, organizirajo svete vsa nacionalizirana in zasebna podjetja, ki zaposlujejo več kakor 50 delavcev. Svet šteje 3 do 18 članov, kar je odvisno od velikosti podjetja. Svet sestavljajo: direktor podjetja in njegovi zastopniki, zastopniki delavcev in njihovi namestniki. Lastnika ali direktorja podjetja z njegovimi zastopniki ne more v svetu zastopati več predstavnikov, kakor jih imajo delavci.

Naloga svetov podjetij je, da v okviru zakonov, kolektivnih pogodb in drugih predpisov dajejo mnjenja, predloge in pripombe, ki se nanašajo na delovno organizacijo in pogoje v podjetju; da jim direktor podjetja vsake tri mesece da podatke o gospodarskem in finančnem poslovanju in delovni storilnosti; da dobijo ob koncu vsakega leta vse dokumente podjetja, s katerimi je mogoče ugotoviti stopnjo izkoriščenosti delovne sile.

Sveti podjetij so upravičeni postaviti kontrolorja, ki lahko preveri, ali so sporočila, poročila in dokumenti, ki jih je predložil direktor podjetja, točni.

S pomočjo kontrolorjev so sveti upravičeni določati in spreminjati v okviru zakonodaje delovna pravila v delavnicah, raziskovati splošna merila za zaposlitev in odpuščanje delavcev, skrbeti za izvajanje določb, ki se nanašajo na socialno politiko ter voditi vse socialne službe, ki jih ustanovi podjetje v korist delavcev. Sveti podjetij so upravičeni nadzirati delo odborov za higieno in tehnično varnost.

Sveti podjetij so torej posvetovalni organi, katerih delo obsega dve področji: gospodarsko in socialno.

Svete volijo vsako četrto leto. Volilne kandidatne liste so upravičene predložiti reprezentativne sindikalne organizacije, ki imajo več kakor 100.000 članov. Aktivno volilno pravico imajo delavci, belgijski državljani, stari najmanj 25 let, zaposleni najmanj tri leta v gospodarski veji, ki ji pripada podjetje in ki delajo že najmanj šest mesecev v samem podjetju. Pasivno volilno pravico imajo vsi zaposleni delavci.

Belgijski socialistični sindikati kakor tudi socialistična stranka niso zadovoljni s posvetovalnimi pravicami svetov podjetij. Zato so že 1. 1953 pokrenili akcijo za razširitev pravic svetov in njihovo spreminitev v organe delavskega samoupravljanja. Zato se povečali število svojih mandatov v svetih podjetij in so po številu volivcev pred katoliškimi sindikati.

Rezultati volitev v 1. 1950 in 1954, ki so bile v 712 oziroma 804 podjetjih, kažejo naslednji vpliv sindikalnih central:

	1950		1954	
	mandatov	%	mandatov	%
Socialistični sind.	392	47,69	516	48,58
Katoliški sindikati	404	49,15	518	48,78
Liberalni sindikati	26	3,16	28	2,64

Medtem ko so katoliški sindikati zadovoljni s posvetovalnim značajem svetov podjetij, zahtevajo socialistični sindikati razširitev njihovih pristojnosti. Res je, da so mnjenja, da je treba najprej nacionalizirati zasebne monopole, pa šele nato postopno spreminjati svete podjetij v organe delavskega upravljanja.

Po zakonu z dne 6. aprila 1. 1946 o organizaciji domačinskih svetov podjetij in krajevnih odborov zaposlenih domačinov je vsak podjetnik v belgijskih kolonijah Kongu in Ruandi — Ugandi dolžan organizirati domačinski svet, če dela v podjetju več kakor 250 oseb. Domačinski svet podjetja sestavljajo delodajalec in njegovi delegati ter zastopniki domačih delavcev. Polovico članov sveta imenuje lastnik, polovico pa izvolijo delavci. Naloga domačinskega sveta podjetja je, da zagotavlja stik med delodajalcem in delavci ter jim nudi tako možnost, da povedo svoje želje in da so obveščeni o ukrepih, ki se jih tičejo. To kaže, da so pristojnosti domačinskih svetov podjetij v belgijskih kolonijah znatno ožje, kakor so ustrezne pristojnosti svetov v Belgiji.

Sveti podjetij v Belgiji lahko postanejo v nadaljnjem razvoju zelo pomembni činitelji. Na to posebno vpliva stališče socialistov, ki perspektivno gledajo na svete podjetij kot organe neposredne ekonomske demokracije.

B. Pejović

Kdo je lastnik švicarskega bančnega kapitala

Švicarsko bančništvo je bilo dolgo časa močna trdnjava velikega zasebnega kapitala. Stevilni so mislili, da te trdnjave ni mogoče zavzeti.

Uradne statistike o razdelitvi švicarskih bank po njihovi bilanci pa kažejo, da je že nekaj več kakor polovico švicarskih bančnih kapitalov v javnih rokah ali pa so zadružna sredstva. Podržavljenje so izvedle zvezne državne enote, kantoni.

Danes je v Švici zlomljen stari monopolični vpliv liberalnega in konservativnega kapitala v bančništvu, prevladal pa je državni vpliv. Državni in družbeni činitelji praktično diktirajo (po sindikatih, kmečkih združenjih in zadružnih zvezah itd.), kako naj se oblikuje obrestna mera. Država ne posreduje samo z administrativnimi ukrepi, temveč tudi s konkurenco na denarnem trgu. V ta namen uporabljajo posebno sredstva pokojninskega sklada.

Zadnja leta skuša kapital zasebnih bank doseči sporazum o nerapadanju. Država je takim zahtevam večkrat ugodila in je preprečila večje znižanje obrestne mere. Taka politika švicarske države upošteva koristi, ki jih ima švicarski narodni dohodek od poslovanja švicarskih bank z inozemstvom. Dohodek iz poslovanja s tujimi državami tvori tretjino švicarskega narodnega dohodka (okrog 8 milijard švicarskih frankov od skupnih 25).

Podobno kakor tudi v nekaterih drugih državah je torej današnje stanje v Švici rezultat določenega kompromisa med državnimi in zasebnimi interesi bančnega kapitala.

C.

PROIZVODNJA UMETNIH GNOJIL

Svetovna proizvodnja umetnih gnojil nenavadno naglo narašča in se je v minulem desetletju povečala za več kakor dvakrat. Medtem ko je 1. 1939 znašala 8,9 milijona ton, 1. 1946 pa 6,6 milijona ton, je bilo 1. 1956 proizvedenih 20,2 milijona ton umetnih gnojil. Vzporedno z naraščanjem proizvodnje se zelo naglo povečuje tudi uporaba umetnih gnojil v kmetijstvu. Značilno je, da se povečuje uporaba umetnih gnojil posebno naglo v tistih državah, v katerih je njih uporaba že široko razširjena.

Umetna gnojila v 1. 1956 (v tisoč tonah):

	Proizvodnja	Potrošnja
Evropa	14.228	9.297
Severna in Srednja Amerika	6.424	6.708
Južna Amerika	405	358
Azija	1.250	1.834
Afrika	231	490
Oceanija	695	765

Pri evropskih državah je značilno znatno povečanje proizvodnje umetnih gnojil, ker vsi večji evropski proizvajalci zalagajo svetovni trg s presežki svoje proizvodnje, pri čemer se kot največji kupci pojavljajo Severna Amerika in azijske države. Razpredelnica, ki jo objavljamo, kaže razmerje med posameznimi država-

mi v proizvodnji in potrošnji umetnih gnojil (v tisoč tonah):

	Proizvodnja		Potrošnja	
	1954/55	1956/57 ¹	1954/55	1956/57 ²
Francija	2.074	2.525	1.434	1.670
Zah. Nemčija	2.902	3.135	1.820	1.897
Nizozemska	1.048	1.090	441	463
Belgija	523	580	321	331
Češkoslovaška ²	91	91	137	140
Danska	82	85	311	345
Norveška	219	246	121	122
Poljska ²	175	280	210	260
Anglija	610	688	844	971
Švica	20	20	71	74
Jugoslavija ³	121	266	400	540

¹ Ocena

² Nepopolni podatki

³ Po podatkih Zveznega zavoda za statistiko.

Vir podatkov: FAO — letno poročilo o proizvodnji in potrošnji umetnih gnojil v letu 1956.

*

Po perspektivnem planu razvoja kmetijstva se bo v Jugoslaviji povečala potrošnja umetnih gnojil v 1. 1957 na 0,8 milijona ton, do 1. 1961 pa na 2,2 milijona ton. Povprečna potrošnja umetnih gnojil na hektar obdelovalne površine se bo torej povečala od 80 kg v 1. 1957 na 220 kg v 1. 1961.